

Pjesništvo Momčila Popadića

Jurić, Petra

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:004257>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-26**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za kroatistiku

Preddiplomski sveučilišni studij hrvatskog jezika i književnosti

Petra Jurić

Pjesništvo Momčila Popadića

Završni rad

Zadar, 2019.

Sveučilište u Zadru

Odjel za kroatistiku

Preddiplomski sveučilišni studij hrvatskog jezika i književnosti (jednopedmetni)

Pjesništvo Momčila Popadića

Završni rad

Student/ica:

Petra Jurić

Mentor/ica:

Doc. dr. sc. Sanja Knežević

Zadar, 2019.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Petra Jurić**, ovime izjavljujem da je moj **završni** rad pod naslovom **Pjesništvo Momčila Popadića** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 3. listopada 2019.

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
2. MOMČILO POPADIĆ	2
2.1. MEDITERANIZAM I SUVREMENO HRVATSKO PJESNIŠTVO	4
3. PJESNIŠTVO MOMČILA POPADIĆA	8
3.1. SVOJU ZVIZDU SLIDIN	10
3.2. ČA JE ŽIVOT VENGO FANTAŽIJA	16
3.3. LIŠINA	23
4. ZAKLJUČAK	26
5. SAŽETAK	27
6. LITERATURA	28

1. UVOD

Cilj je ovoga završnog rada prikazati Momčila Popadića ponajprije kao pjesnika, ne zanemarujući time i njegova ostala književna ostvarenja. Budući da je njegov noviji pjesnički opus najpopularniji te se u njemu daleko više ostvario, veća pažnja će biti posvećena upravo takvim pjesmama koje tematiziraju svakidašnje “velike teme“ malog čovjeka. Koliko je daleko dosegla njegova ritmički oblikovana riječ govori i činjenica što je velik broj njegovih pjesama uglazbljen te se izvodi sve do današnjih dana, a za vjerovati je da takvo što neće prestati ni u bliskoj budućnosti. Jednostavnim jezikom znao je prodrijeti u sva ona golemo pitanja koja kad-tad muče svakog pojedinca, a nerijetko je na nonšalantan način opisivao pejzaž oko sebe, protkan obiljem mediteranskih elemenata, posežući za dalekim uspomenama iz vlastitog djetinjstva. Moglo bi se reći da je malo toga ostalo o čemu ovaj pjesnik nije prozborio, nekad na podrugljiv način, a ponekad sasvim ozbiljnim i zabrinutim tonom. Njegovoj pjesničkoj svestranosti posvjedočit će nam samo neki od brojnih njegovih stihova pomoću kojih će se dobiti jasan uvid i pregled u sve ono o čemu je Momčilo Popadić pjevao i u sve što je kao pisac jasno zastupao. Za takvo što nemoguće će biti izostaviti ili zaobići pojmove kao što su mediteranizam, neomaniristička poetika, šansona i tomu slično. Za literaturu je korišteno djelo Cvjetka Milanje *Hrvatsko pjesništvo od 1950. do 2000.*, knjiga profesorice Sanje Knežević *Meditranski tekst hrvatskoga pjesništva postmodernističke poetike* te poneka izdanja i izvori iz Slobodne Dalmacije za koju je dugi niz godina i sam Popadić pisao te radio. Najdostupniji takav izvor je ilustrirana antologija popraćena kojekakvim crtežima, rukopisima i slikama te ispunjena gotovo svim njegovim šansonama i baladama.

2. MOMČILO POPADIĆ

Momčilo Popadić, poznat još kao Pop, Pope i Momo, rođen je 25. ožujka 1947 godine u malom mjestu Blato na otoku Korčuli (usp. Kovačić 2003: 2). Djelovao je kao novinar (ponajviše sportski), književnik, esejist, putopisac, ali prvenstveno je prepoznat kao pjesnik. Kao umjetnik se ostvario na brojnim poljima, a o tome svjedoči njegov opus koji se ne sastoji samo od poezije već i od proznih tekstova, memoarskih proza, reportaža, humoreski, kolumni, dječjih tekstova te naravno balada, šansona i zabavne glazbe, ali i nešto manje popularnih dramskih ostvaraja koje je posebno volio. Pomalo subjektivno govoreći najljepši dio njegova rada bili bi brojni hrvatski evergreeni koji su poznati širim masama zahvaljujući melodičnom tonu i raznoraznim uglazbljivanjima, a činjenica što ih se naziva “vječnim melodijama“ već dosta govori sama po sebi.

Svoju prvu zbirku je oslovio *Stepenište*, 1966. godine i tako se simbolički polako, ali sigurno uspeo ka antologiji hrvatskoga pjesništva (usp. Milanja 2003: 347). Objavio ju je zajedno sa velikim suvremenikom Jakšom Fiamengom u Splitu, a s njim je dijelio slične stavove o načinu pisanja (usp. Knežević 2013: 129). Svoj dio zbirke Fiamengo je nazvao *Pred obećanom zemljom* dok je Popadićev glasio *Glasno doba godine* (Fiamengo, Popadić 1966: 1). Prva njegova samostalna zbirka pjesama bila bi *Igračke mutnog uma* koja nastaje 1969. godine. Iduća zbirka objavljena je 1972., a zove se *Gospodin O i njegova ljubav*. Nadalje, autor je zbirki *Sunce šafranove boje* (1975.), *Pučke svečanosti* (1977.) i posljednje takve: *Finski nož* (1984.) (Milanja 2001:347).

Od proznih tekstova napisao je *Lipe cvatu kad je lipanj* i u metaforičkom smislu veliku i nezanemarljivu memoarsku prozu u kojoj se seže u njegova najranija sjećanja i samo djetinjstvo, nazvanu *Živit u strpjenstvu ili Momo, zašto se kriviš* (1986.). Iako u njoj opisuje život i odrastanje u sklopu kratkih priča, ona poprima pomalo sjetan, melankoličan i tužan ton koji se može indirektno iščitati i iz samog naslova. Miljenko Jergović ovdje upozorava na otočnu tematiku koja se kroz povijest hrvatske književnosti mogla uočiti i u nekih prijašnjih autora poput Vladimira Nazora (Jergović 2012). Bitna razlika je po njemu u tome što je Popadić od svoje knjige učinio otok, aludirajući na to da je ostala neotkrivena, nepročitana i nenaseljena, a na određeni način je tako ostala autorovo jedino utočište i bijeg od stvarnosti. On je također oslovio kao jednu od najtužnijih knjiga naše suvremene književnosti. Pisao je i za djecu, a tome svjedoči oksimoronski nazvana proza *Veliko putovanje maloga puža*, zatim *Tri lava na godišnjem odmoru*, *Ružičasti Malcom* te *Ser Patrik i duhovi*.

Osim na Korčuli, djetinjstvo je proveo dijelom i u Srbiji, pa ne začuđuje činjenica što se u njegovim prvim pjesmama pojavljuje ekavica (usp. Fiamengo, Popadić 1966: 61). Studirao je na Filozofskom fakultetu u Zadru, a veći dio života je proveo kao novinar u Splitu, radeći i aktivno pišući za Slobodnu Dalmaciju.

U svom kratkom životnom vijeku uspio je proizvesti “more“ popularnih stihova i tako se otisnuti u povijest hrvatskog pjesništva, ali posebice mediteranskog teksta. Umro je 20. studenoga 1990. godine kada ga je sustigla bolest (Kovačić 2003: 90). Pisanje mu je bila prva ljubav i tu je patetički rečeno vidio smisao svog života. Njegov doživljaj umjetničke riječi najbolje opisuje njegov posljednji tekst:

Svaki udisaj, svaki izdisaj, svaki trenutak, crv, lavež, poljubac ili pogled imaju svoje ljepote i draži. Kako je lijep lumbrak tek izvađen iz mora dok ne izgubi svoju boju na ovom profanom svijetu, uzdahu, zraku, suncu...Kako je novinaru koji ne može pisati...Grožno! (Šarac 2013: 5).

2.1. MEDITERANIZAM I SUVREMENO HRVATSKO PJESNIŠTVO

Jasnu sliku i predodžbu pojma mediteranizam dao je Fernand Braudel, jedan od najboljih proučavatelja Mediterana:

Sredozemlje nije jedno more, to je »skup morā«, morā nakrcanih otocima, ispresjecanih poluotocima, okruženih razvedenom obalom. Njegov je život povezan sa zemljom, njegova je poezija uglavnom rustična, njegovi su mornari uglavnom seljaci; ono je more maslinika i vinograda kao i uskih čamaca na vesla ili trbušastih brodova trgovaca, njegova se povijest više ne može odijeliti od zemaljskog svijeta koji ga okružuje kao što se ni glina ne može iščupati iz ruku umjetnika koji oblikuje (Braudel 1998: 40).

O bilo kakvim granicama Mediterana teško je i škakljivo raspravljati, pa je isto tako otežano odrediti dokle točno seže i gdje prestaje mediteranska književnost, ali bitno je uočiti kako je upravo ovaj dio književnosti također važan za hrvatsku književnost općenito. Ona je obogaćuje, čini kulturu još posebnijom, razdvaja je od mase te je bitno razdjeljuje od susjednih zemalja. Njena baština i posebnost se tako nastavljaju prenositi preko suvremenih autora koji nastavljaju biti unikatni u svom izvođenju i pisanju. Koliko je sama plovidba utjecala na napredak kulture i povezanost sa vanjskim čimbenicima svjedoči i jednostavna, ustaljena i svim priobalnim narodima poznata uzrečica: *“Stavi prst u more i povezan si s cijelim svijetom“* (usp. Knežević 2013:19). Dakako, cijela hrvatska književnost ne spada pod mediteransku, ona je daleko više od toga. Ne treba zanemariti i kontinentalnu tradiciju koja je izrodila mnoštvo talentiranih književnika. Mediteranska književnost bez nje, kao i obratno, ne bi davala potpunu i specifičnu sliku naše duge tradicije i bogate književnosti. One su tako nastajale u simbiozi još od pamtivijeka i dovele nas do suvremenosti, te je za predvidjeti da će tako rasti još dugi niz godina. Mediterancima je osim samog prostora o kojem pjevaju jako značajna bila i sama, već mnogo puta spomenuta, kultura. Tako valja prozvati i glavne začetnike ove neprekinute ideje, a to bi svakako bili Marko Marulić, Ivan Gundulić i Petar Zoranić (usp. Knežević 2013: 22). Spona između navedenih osnivača i nešto novijih naraštaja očitava se u temama koje se neprestano vuku kroz mediteranske tekstove, a to su povijest, filozofija, odnos prema vjeri, sjećanja na davnine koja ne zamiru i ne prestaju te naravno ljepota krajolika, divljenje svemu navedenom i vječno propitkivanje i traženje nekog višeg smisla, što je svakako duboko ukorijenjeno u svakom čovjeku. Sanjin Sorel je uvidio

određenu šablonu po kojoj se vodi većina Mediteranaca te ih je sastavio kao “*sedam karakteristika mediteranskog diskurza: »1. Načelo identiteta; 2. Sklonost velikim, univerzalnim temama / antropocentričnost; 3. Polilingvalnost; 4. Pathos / patetika; 5. Sklonost mitu; 6. Idiosinkrazija; 7. Meditativnost«*” (Sorel 2003: 27).

U svojim idealnim vizijama svijeta, te zasanjanim prostorima (*locus amoenus*) ovi pjesnici su tražili utočište kao bijeg od zbilje.

Stoga se pjesnici Mediteranci »zatvaraju« u svoje gradove tretirajući ih kao antičke polise, srednjovjekovno i renesansno zaštićene prostore kulture, umjetnosti i ljepote, te svojim opusima ispisuju njihovu duhovno – identitetsku sliku (Knežević 2013: 30).

U svojim sigurnim pribježištima oni uzdižu iste te gradove, najčešće svoja rodna mjesta ili eventualno krajeve gdje su proveli njima značajan dio života poput primjerice djetinjstva. Sam pojam djetinjstva i najranije uspomene na život povezujemo s nečim bezbrižnim, idiličnim i prekrasnim. Tako i Mediteranci, kao djeca u mašti, grade svoja utočišta. Iz navedenih značajki se “rađaju“ „određeni postmodernistički modusi utemeljeni na mediteranskom tekstu, a to su: popularno–kulturni modus, intertekstualno–ludistički modus i mitsko-simbolički modus“ (Knežević 2013: 31). Za samog Momčila Popadića može se primijeniti prvi modus, a to je popularno-kulturni. Najjednostavnije shvaćeno, popularna kultura se u ovom modusu probija u svijet pjesnika (usp. Knežević 2013: 31). U njemu su teme i predmeti pjesnikova pjevanja dohvaćeni iz stvarnog i svakodnevnog života, a najčešće je takve tekstove lako uglazbiti ili pretopiti u ritmičke izvedbe kao što su primjerice blues i šansona, a takvo što je onda vrlo blisko i popularno među širom populacijom. Ostale dvije specifičnosti kod ovog modusa bivaju još „povratak emocionalnosti i ironično – ciničan pjesnički stav“ (Knežević 2013: 31). Na jedan način oni su osjetljive umjetničke duše koje svijet i zbivanja oko sebe doživljavaju i suviše osobno te upadaju u melankolična stanja duha svjetlosnom brzinom, a na drugi način, možda kao svojevrsnu obranu, koriste figuru ironije i izruguju se gotovo svemu, a naročito politici i društvu. Navedena i slična obilježja mogu se pronaći i kod Popadićevih najsrodnijih suvremenika, a to su Arsen Dedić i Jakša Fiamengo.

Sagledavši u cjelini pjesništvo 20. stoljeća u njegovoj zrcalnoj slici utopije prema nostalgiji, razvidno je da je mediteranski tekst u svom kontinuiranom razvoju potpuna i autentična slika hrvatske moderne i postmoderne umjetnosti. Ciklus koji je otpočeo s Kranjčevićem, Nazorom i Ujevićem nostalgičnim su povratkom

rekonstrukciji tradicije (prostoru – povijesti – baštini) zatvorili postmoderni »Jadranci« (Knežević 2013: 35).

Posebnost postmodernista također leži u tome što ih unutrašnji nemir naganja na to da se uvijek iznova propitkuju o vlastitoj ličnosti, te uporno, metaforički sročeno putuju i tragaju za izgubljenim ili poljuljanim identitetom. Nerijetko su okrenuti i zaljubljenosti i ljubavnim, češće nesretnim negoli sretnim stihovima, pa se tako kroz pjesme provlače razne idealne ili fatalne žene, koje sežu sve od njihovih vlastitih dalmatinskih Laura, pa sve do žena koje nalikuju na Beatrice po značaju koji imaju u životima ovih pjesnika (usp. Knežević 2012: 356). Zanos ovdje ne prestaje, oni s jednakom dozom ushita pjevaju i o svim do sada navedenim temama, a sve to spretno stapaju u glazbu.

U svojoj neomanirističkoj poetici Popadić se obraća zavičajnom arealu i mediteranizmu, uglavnom izometričkim rimovanim stihovima raspoređenima u katrene ili sonetne oblike, uz verbalnu i retoričku inflaturnost. Slične značajke rese i njegov šansonjerski dio pjesništva, po kojemu će, kao i Fiamengo, kao i T. Bebić, ostati vrijednosno trajno ubilježen u taj specifično dalmatinski žanr (Milanja 2003: 348).

U književnim poetikama, gdje se rijetko i spominje ime poput Momčila Popadića, svrstava ga se kao Mediteranca i to sa sasvim očiglednim i opravdanim razlozima. Poznato je da je Popadić djelovao u Splitu, ali je svoje studentske dane provodio i u Zadru, pa se tako ova dva grada mogu povezati budući da su i ostali pjesnici Mediteranci koji su djelovali na jednom ili drugom prostoru (ili oba) ostajali uvelike odani održavanju tradicije, ili profesionalnije rečeno – tradicionalizmu (usp. Knežević 2013: 219). Sav mediteranizam Popadićevih pjesma može se ogledati u pjevanju o zavičaju te opisivanju “*osunčanoga mediteranskog, korčulanskog, blajskog krajolika, kao i onog u Prigradici, u kojima treperi bogati život, čudesno djetinjstvo, radost življenja, uspravni ljudi, obični susretaji, osjećanje tla i pripadajuće mu flore i faune, vjernost tradicijama, poštovanje velikog u malom, gomile, uvale...*“ (Fiamengo 2009: 1). Bitno je naglasiti da ovi pjesnici nisu djelovali kao književni krug ili grupa, kako je to bilo uobičajeno u književnosti već su jednostavno imali slične ili iste motive, odnos prema pisanju, dijelili su sposobnost da okom promatrača iznesu i opišu jednostavnost i ljepotu mediteranskog pejzaža, ali bez prelaska u monotonost i bez postajanja kopije jedan drugog sa ustaljenim motivima mora, masline, broda i ostalih. Dakle, ostajali su individualci i nalik jedan drugom samo u divljenju koje su imali prema rodnom kraju. Oni su

pjesnici prostora, vremena, egzistencije, a pomoć u vještom iznošenju vlastitih misli, osjećaja i stanja bila im je talentiranost kada bi se trebala dočarati slikovitost tih istih pjesama tj. kada bi ta ista pjesma trebala oživjeti u glavi svakog onog tko je uzima u ruke i čita. Također, kao što je to uobičajeno u osjetljivih umjetničkih duša, nisu štedjeli prenijeti u svoje stihove i melankolična stanja duha, sjetnost i nostalgiju koja bi ih ošinula gotovo odjednom te bi na scenu tada nastupila surova stvarnost života i probudila ih iz zadivljenih i opijenih stanja između jave i sna. Zanimljiva, a ujedno i tragična je činjenica ta da je 1990. godine prerano ovaj svijet napustilo mnoštvo splitskih imena kao što su Toma Bebić, Stipe Benzon, Tonči Petrasov Marović, Mate Raos i upravo Momčilo Popadić. U njihovu čast Fiamengo je posvetio pjesmu naslovljenu *Proletne karmine* (Knežević 2013: 151).

3. PJESNIŠTVO MOMČILA POPADIĆA

Popadić nije pisao jednoliko, opus mu se rastezao od refleksivne, preko socijalne pa sve do ljubavne tematike, ali i šire od toga. Rijetko tko danas zna o kome se točno radi kada čuje njegovo ime, ali zato svi pamte popularne stihove koji neprestano odjekuju našom estradom kao što su *Oprosti mi pape*, *Kad bi samo jubit znala*, *Imala je lijepu rupicu na bradi*, *Skitnica*, *Da mi je biti morski pas*, *Tonka*, *Košulja plava* i brojni drugi. Njegove pjesme su rado izvodila velika imena poput Olivera Dragojevića, Novih fosila, Meri Cetinić, Jasne Zlokić, Kemala Montena, Borisa Dvornika, Đanija Maršana, grupe Šajeta i ostalih, a magiju su stvarali, pretapajući kao zlato njegove riječi u glazbu, Rajko Dujmić, Zdenko Runjić, Arsen Dedić i ostali velikani hrvatske glazbene scene. Zaključno s tim, uočljivo je kako se najuspješnije probio sa svojim šansonama koje su definirane kao tekstovi za uglazbljivanje, a u povijesti književnosti ih se definira kao “*lirska pjesma u starijoj francuskoj poeziji*“ (Anić 2006: 1525). Još neke od ponešto proširenih definicija u glazbenoj industriji za ovu vrstu bile bi “*pjesma lakog stila za glas i instrumentalnu pratnju*“ te još specifičnija: “*popularna pjesma, najčešće ljubavna ili satirična sadržaja s lakom glazbom*“ (Anić 2006: 1525). U navedenim stihovima i imenima ocrtavaju se raznovrsnost stvaralačkog opusa te širok spektar tema za kojima je posezao ovaj umjetnik. To ne bi bilo ništa neobično da se ne uzme u obzir lakoća s kojom je on skakao s jedne tematike na drugu. Velika ironija leži u tome što je zapravo jedva bio nagovoren da piše estradne pjesme, a upravo one bivaju najuspješnije. Nije se htio odreći pisanja samo za svoju dušu, ali uspio je ostati svoj u tom pozorničkom vrtlogu pa se tako danas po radio postajama, televizijama i ostalim medijima često prenose i čuju njegova ostvarenja. Kao i još neki kolege boemi nerijetko je posezao za pićem i hedonizmom, pa ga tako neki nazivaju i “šankconijerom“. I upravo takvo ispreplitanje njegovog savršeno – nesavršenog života i stihova urodilo je plodom kao i kod još nekih šansonjera poput Arsena Dedića, Jakše Fiamenga i Stjepana Benzona. Kao i mnogi do sad, težio je savršenstvu, bio je nepopravljivi perfekcionista kada je u pitanje dolazio njegov rad. Često bi pitao svoju ženu Tonku za mišljenje i toliko je bio posvećen stvaranju, da je bacao sve za što bi ona rekla da ne valja. Pomalo strepeći, prihvaćao je kritiku, ali njegov talent nije dozvoljavao niti ostavljao prostora za suviše negativnih komentara. Često je opjevavao zavičaj što nije neuobičajeno za Mediterance (najbliži Jakši Fiamengu), bio je vješt versifikator te je osim najpopularnijih mu šansona pisao sonete i balade.

Miljenko Jergović tako iznosi kako je Popadić uspješno savladavao versifikatorske prepreke, poštivao metriku, ostajao vjeran dijalektu, nije zanemarivao zamke koje bi ponekim riječima zadala glazba, a ono po čemu ga najviše cijeni je činjenica da je znao kako pjesmom ispričati priču. Upravo ta sposobnost najviše “kupuje“ dalmatinske ljude. Dokazuje preko pjesme da je i on tek mali čovjek od krvi i mesa, a ne neki uzdignuti, precijenjeni pjesnik. Ono što je Miljenko Smoje bio za prozu na splitskom području, Popadić je bio za poeziju. Ne smije se u svemu navedenom zaboraviti i njegova uloga putopisca. *“Po Dalmaciji se kretao kao po dnevnom boravku, istražujući ono što je istovremeno i najobičnije i najneobičnije: običnim i svakodnevnim životom ljudi“* (Jergović 2012: 2). Dok su ostali mu kolege putovali po bijelom svijetu, on je ostajao odan svome malenom krugu, svojim ljudima i narodu, snalažljiv i kreativan u raznovrsnim načinima na koje je putovao, od željeznice pa sve do pješaćenja, od krša pa sve preko mora, bilježio je dojmove i živote Dalmatinaca. Poput pravog Mediteranca, najviše je štovao, kao što to valjda i svaki čovjek radi, upravo svoj rodni kraj i “škoj“ na kojem je rastao i sazrijevao te otkrivao čari i surovosti života, sve u isti mah. Jakša Fiamengo, njegov kolega, uvaženi pjesnik i prijatelj ističe kako poput svakog pravog istinskog poete Pope je *“pisao jednako kao što je i živio, poezija mu je bila što i disanje, živio je za pisanje i od pisanja“* (Fiamengo 2009: 1). Dnevne novine Slobodna Dalmacija su tiho rasle, a svoj uspon su doživjele upravo u njegovo vrijeme i tako su stasale u prave i ugledne hrvatske novine. Takav uspjeh je u novinarstvu danas teško nadmašiti. Što je bivao bliži sa tadašnjim poznatim hrvatskim pjevačima to ga je sve više zvala glazbena scena i pisanje popularne glazbe. Neke pjesme nije više mogao zamisliti kao puku recitaciju već ih je vidio samo u određenom svjetlu tj. u određenom glasu i izvedbi. Uvidio je prednost uglazbljivanja i prihvatio činjenicu kako se ove dvije grane umjetnosti beskompromisno sljubljuju, pa je tako otimao najbolje od obje strane. Nije klonuo pred popularnosti, izbjegavao je određene pjevače te se nije predavao bilo čemu u korist obljubljenosti i reflektora pa se na taj način i dalje u pjesmama “ispovijedao“. Tako je Momčilo Popadić malo po malo popustio na svojoj ozbiljnosti i predao se svijetu šansona.

3.1. SVOJU ZVIZDU SLIDIN

Prvi tematsko - motivski ciklus koji se istaknuo u Popadićevom stvaralaštvu bio bi refleksivni. U njemu se progovara o svim vrstama traganja, bilo na metaforičkoj razini ili u doslovnom smislu. Popadić ponekad to čini kroz nostalgična prisjećanja na vlastite početke, tj. na samo djetinjstvo i roditelje, a gdjekad kroz poniranje u vlastitu psihu i osjećaje. Čovjekovo promišljanje o samom sebi, o svom bitku i potraga za nekim višim smislom sežu još daleko u početke književnosti. Filozofski problemi i Krležinom Latinoviczu svojstveno traženje vlastite "podloge" kao i raznorazna razmatranja o identitetu svojstvena su za svaku refleksivnu ili misaonu pjesmu. Sljedeće pjesme će kroz postepenu analizu približiti upravo taj dio Popadićeva stvaranja.

Kao kruna navedene skupine stoji pjesma *Svoju zvizdu slidin*. Objavljena je 1985. godine zajedno sa još nekim njegovim hitovima u izvedbi Olivera Dragojevića. Potiho protkana optimističkim duhom ona govori o prolaznosti života. Nažalost, reči da svatko treba raditi ono što voli je postala već izlizana fraza koje se malo tko danas drži, a Popadić je u svom životu činio upravo to – slijedio je svoju zvijezdu tj. živio je od pisanja. U šest neujednačenih katrena uspio je sazdati recept koji je potreban za sreću svakog pojedinog živog bića. Također progovara o neizvjesnosti života, neočekivanim "neverama" i gotovo bratski savjetuje da čovjek zgrabi ono što mu se nudi bez mnogo oklijevanja. On tako neprestance izmjenjuje kroz stihove prvo i drugo lice, ne mijenjajući tako svoju poantu i misao vodilju, svoju zvijezdu. Refren koji se u pjesmi ponavlja je: "I zato svoju zvizdu slidin / za njon san uteka, / samo nju sad vidin / lipo san ti reka" (Popadić 2003: 9).

Nešto pesimističniju notu u sebi krije *Adio kumpanji*. Kao i prethodna, izašla je 1985. godine. Već u samom naslovu je jasno da će ova pjesma govoriti o rastanku prijatelja. Apostrofirajući tako svoje društvo ukazuje na djetinjstvo, mladost, zrelost i promjene tijekom odrastanja koje su zahvatile njegovu malu kompaniju ili društvo. Rastući, prolazeći i gazeći skupa kroz brojna ljeta, oni su odrasli, spoznali su određene stvari i sada se rastaju. Naivno su vjerovali u sreću pa se osjeća doza razočarenja jer su se borili protiv vanjskog svijeta dok su mogli, ali sada više nemaju kamo. Popadić uvodi epitet pijanog i crnog mjeseca koji kroz metaforu opisuje i njih kao odrasle ljude.

Stihovi se velikim dijelom ponavljaju, a najbolje o glavnoj misli pjesnika zbore sljedeći:

Teško nam je tužno reći / ono što je bilo tužno. / Mislili smo more
prijeći / brisali smo ono ružno! / Sad se više nima kamo / naresli
smo i sve znamo! (Popadić 2003: 13).

Potpuno drukčija od prethodnih biva *Marča funebra* što bi u doslovnom prijevodu značilo posmrtni marš ili povorka u sprovodu. Objavljena je 1984. godine. Kratkim rimovanim stihovima je dočarao kako izgleda sprovod koji prolazi kroz malo mjesto. Izbjegavajući interpunkcijske znakove stvorio je u glavi svakog čitatelja zvuk koračnice, užurbanost da se nešto tako tužno poput pogreba što prije svrši i da svi odu svojim kućama, kao da će tako problem i nesnošljiva tuga magično nestati. Jedino je na samom kraju ostavio uskličnik, kao svojevrsan krik na cijelu scenu. Ova pjesma je specifična i po tome što vrvi od glasovnih figura koje u njoj prevladavaju, a neke od njih su onomatopeja, asonanca i aliteracija. Na taj način možemo vidjeti i čuti sam sprovod jer nas figurama uvodi u sam mimohod te na direktan način prikazuje sliku smrti. Ne uljepšava ni na koji način sliku stvarnosti, ali ne ulazi pretjerano ni u dubinu smisla i besmisla života i smrti već sasvim jednostavno prenosi ono što jest – lijes prolazi kroz selo i čitalac takvu sliku može gotovo nanjušiti. Kako bi se analiza što bolje doživjela, pjesma je iznesena u cijelosti:

Ide sprovod priko sela
u kapsilu težak leži
maslina je nevesela
tovar reve a pas reži
tuče zvono s kampanela
po bandama plače loza
brav se krivi iz macela
rogač stari brsti koza
ide sprovod priko sela
zvoni bubanj i činela
šapju mušku, plaču žene
došlo se na kraj rokela

došlo se do kraja krene
vonja žuka i kanela
u kočeti baba hripje
cvrči uje sa gradela
na grobišću ploča škripje
vrtal bura je pomela
pivac kunja iza kuće
kukviža je u bor sela
na kominu puca pruće! (Popadić 2003: 14).

Vječno, plavkasto more je neiscrpna tema među pjesnicima. Pupačićevo more personificirano predstavlja sve Pupačićeve ljubavi dok Popadić doživljava more kao nešto sasvim osobno, nešto uz što se osjeća ugodno, sigurno i nježno. Sve to iznio je u *Pjesmi moru*, objavljenoj 1976. godine, a otpjevala ju je Meri Cetinić. Dok Pupačić “sluša more“, Popadićevo more šuti uz njega dijeleći s njim svoju samoću. Koristi skalnu boju koja je i predviđena za opisivanje mora, pa tako ubacuje zelenu i plavu. Lanternu ili svjetionik navodi kao glas, simbolično ga koristeći kao nadu, spas i utočište. On biva svjetlost u mračnim pjesnikovim noćima, kao što mu kazuje i samo ime. Do kraja pjesme on ipak gubi tu nadu te se otiskuje od obale u potragu za svojim žalom, za nečim većim. Zadnjim dvama stihovima se direktno obraća svom moru te se na taj način igra riječima (*more, more moje / more, moje more*). Mističnost i “prijateljstvo“ s morem se slute već u prvoj strofi koja počinje poredbom: “*Kao tamni duboki san / moje more me sluti / kao modri široki dlan / more uz me šuti*“ (Popadić 2003: 22).

U izvedbi Novih Fosila iz 1981. godine na scenu stiže pjesma *Ne budi me mati* koja na samom početku tj. imenu pjesme evocira tužnu notu koju sa sobom donosi. Lirski subjekt želi ostati nedotaknut od vanjskog svijeta u snovitosti i djetinjstvu. Koristi dalmatinske riječi poput porata, maestrala i lancuna. U većini strofa se zadnja dva stiha ponavljaju u funkciji naglašavanja pojedinih misli. Vrlo bitan motiv u cijeloj pjesmi je majka, a koristili su je već Dragutin Tadijanović i Sergej Aleksandrovič Jesenjin. Lijepi dani povezani su upravo sa majkom, uviđa se bezbrižnost koja je obgrlila rane dane provedene s njom. Prve dvije strofe sadrže možda najljepše dijelove pjesme. Prva biva:

Iza vitra šta u prozor tuče
Poslin mora šta me nazad vuče
Nose mene moji maeštrali
U moj porat, u moj porat mali
U moj porat, u moj porat mali,

a druga je:

Sidin opet kraj starog komina
Napijen se domaćega vina
Pa mi mater posteju namisti
Lancuni su od ditinjstva isti
Lancuni su od ditinjstva isti (Popadić 2003: 25).

Također puna južnodalmatinskih riječi je pjesma iste tematike kao prethodna, ali drukčijeg tona – kratko i jasno naslovljena *Ma*. Bez suvišnih riječi, skraćeno i od dragosti nazvana majka u ovoj je pjesmi glavni lik, ukoliko se u pjesmama može govoriti o likovima. Realnost je okupirala te stihove tako što se on sjeća majčine vike i galame, ali sve je to činila za dobrobit svoje obitelji i djece, nije bila sebična već su sve dijelili onako kako bi to trebala raditi i svaka prava obitelj. Lirski subjekt se sjeća majke koje više nema, zaziva ju. Pita se gdje je sad, a posljednji stih je odvojen od ostalih strofa te završava trotočjem koje aludira na misterioznost, ali i mrvu tuge koju pjesnik nosi. Kao refren u kojem se krije središnja misao čitave pjesme mogu se uzeti sljedeće dvije strofe: “*O, ma moja, di si, / počela je zima, / sad mi puno tribaš / kad te više nima*“ i “*O, ma moja, di si, / mater moja draga, / sad mi puno tribaš, / nije to bez vraga.*“ (Popadić 2003: 27).

Njegova slavna i izvanredna *Balada o glumcu* koju je u život donio genijalni Boris Dvornik 1986. godine, ispjevana je u astrofičnim dvanaesticima i govori o umjetniku. Potpuno je drukčija od dosadašnjih njegovih tekstova. Progovara o zahtjevnosti posla kao što je gluma. Narod ne uviđa koliko to može biti iscrpljujući posao, koji od umjetnika traži potpunu predanost, izlaženje iz vlastitih sigurnosnih okvira u korist lika s kojim se mora suživjeti i na sat, dva ili više odreći samog sebe. Poput cirkusanta, glumčeva dužnost je zabavljati i zasmijavati publiku, ali ponekad tu istu publiku natjerati na plač, izmamiti empatiju iz nje, razumijevanje i čitav niz ostalih emocija. Kao što kaže i sama pjesma:

“plesat mora tako kako drugi svira“ (Popadić 2003: 34). Iznosi već poznatu misao kako svatko od nas nosi u sebi neku svoju manju ili veću dramu, ali čini to spretno i inovativno te od nje čini rimovani stih. Kada dođe kući, skida se šminka i skidaju se maske, ali ponekad ne zna ni sam tko je i što je, gubi se u besmislu postojanja. Koliko god uloga promijenio, u njegovu životu se zapravo ništa konkretno ne mijenja te na koncu traži od publike/čitatelja bar malko razumijevanja.

Dio pjesme glasi:

Ja za sobom vučen vaša sva godišta
vama je to smišno ne ćutite ništa
i dok trošim svoja nudim vaša lica
guštate vi skladno kako mala dica.
Uvik ista trema ladna garderoba
svaku večer druga naftalinska roba
slažu mi piture stavljaju mi maske
poslin tega triba izaći na daske.

Koji put se smijati koji put zaplakati

...

Ja za sobom vučen i nesriće i sriće
kada dođem doma još pa malo sviće
nisu mi baš dobro ni skinuli šminku
i šminkeri rade zna se po učinku. (Popadić 2003: 35).

Ulogu jedne od kraćih, ali i tužnijih pjesama preuzela je *Momo, zašto plačeš* gdje je odmah jasno da autora nešto duboko mori. Objavljena je 1986. godine, također u izvedbi Novih Fosila. Prisutan je odnos ja – ti i druga strana pokušava izvući iz lirskog subjekta odgovor na već postavljeno pitanje u samom naslovu te nastoji uspostaviti komunikaciju ili mu makar samo čuti glas. Time se naslućuje i doza ljubavne tematike. Pjesma je puna nagađanja, a do samog kraja se ne doznaje što to kopka pisca. Odgovora nema i na čitatelju je da pretpostavlja baš kao što to čini i Ona u pjesmi. Zapitkuje ga već od samog naslova i to nastavlja raditi kroz pjesmu, a čitatelj sluti i romantičnu notu: “*Momo, zašto plačeš, reci mi /*

zar su ti o meni pričali / da su me s nekim drugim viđali / Momo, zašto plačeš, reci mi“ (Popadić 2003: 51).

U samo tri strofe skrojene od osmeraca, Popadić je opisao nestalnost ljudskog duha, duboko ukorijenjenu i nezasitnu želju za promjenama, nemogućnost davanja obećanja i vezivanja. O svemu tome svjedoči poznati ritam pjesme *Skitnica*. Ista ta riječ biva više puta ponovljena kroz pjesmu. Među aliteracijom i onomatopejom šuštanja lišća, skrivena je doza ljubavne tematike koja čuči u divnoj personifikaciji ruku koje ljube. Posebnu pjesničku sliku stvara u posljednjim dvama stihovima i kazuje kako “*ti u meni tražiš luku / i ja sanjam putovanja*“ (Popadić 2003: 64). Dakle, uzima luku kao simbol doma i pribježišta, a nemirni pjesnikov duh jednostavno mora ići dalje. Općepoznati refren u izvedbi Jasne Zlokić iz 1984. godine glasi: “*Jer ja sam skitnica / ne drži me mjesto / ja sam skitnica / bježi mi se često. / jer ja sam skitnica / daljine me vuku / više volim vjetar / nego mirnu luku.*“ (Popadić 2003: 64).

Simbol nježnosti i titulu beskrajne predane ljubavi te nesebične zabrinutosti narod uvijek pripisuje majkama, a Popadić piše pjesmu o onoj rjeđoj temi i dovoljno neopisanoj strani roditeljstva – očinstvu. Tugaljiva i beskrajno dirljiva balada *Oprosti mi pape* progovara o toj tabu temi. Izdana je 1978. godine. Pisana je starom splitskom čakavicom, obiluje ikavskim refleksom jata, a pronalaze se i talijanizmi poput *pape* i *šoldi*. Naslov pjesme se ponavlja i provlači kroz refren i sve se više očituje kajanje lirskog subjekta. Cijelo djetinjstvo i mladost je slušao preklapanja i tračeve svoje okoline o vlastitom ocu te je i sam donosio svakojake zaključke, noseći u sebi dozu gađenja i mržnje prema nepoznatom ocu. Sada kada je stasao i odrastao uviđa i spoznaje određene stvari, upoznaje život i shvaća da smo svi mi krvavi ispod kože. Sve navedeno dokazuju neki od stihova poput: “*Rekli su mi da si sova Boga, / rekli su mi prikoviše toga, / rekli su mi ono ča su znali; / virova san jer san bija mali...*“ (Popadić 2003: 7). Misao vodilja čitave pjesme biva dobro poznata i ukorijenjena poslovice kako je griješiti ljudski, a opraštati božanski. Smisao ovih stihova najbolje je sažeo Miljenko Jergović sljedećim zaključkom:

Iza pjesme od dvadesetak stihova razotkrivao se cijeli jedan nenapisani roman, koji bi svaki slušatelj sam za sebe nadopisivao. U trenutku, bila je to himna djece rastavljenih roditelja,

izvanbračnih sinova, skršenih obitelji, kojima su Runjić i Popadić, uz pomoć Olivera i njegovog glasa, pružili mogućnost da, makar samo u jednoj pjesmi, dožive da im se, na čas, namire sve njihove životne nevolje. (Jergović 2012: 1).

3.2. ČA JE ŽIVOT VENGO FANTAŽIJA

Najveći udio pjesama pripada upravo onima romantična karaktera i nježnih glazbenih tonova. Od sladunjavih i sretnih stihova pa sve do tužnih i očajničkih vapaja, Momčilo Popadić tvori mrežu ljubavnih stihova budući da se o takvim motivima i temama piše i pisat će se neiscrpno. Činjenica je da motivsko – tematski ciklus kao što je ljubavni najviše mami čitatelje, slušatelje i publiku općenito, ali to nije razlog zašto je ovaj dio opusa pozamašan. Ljubavni jadi su tema koja je bez obzira na sve strahote koje su zadesile čovječanstvo duboko ukorijenjena u ljudsku psihu te se čini kako će takva vrsta problematike još dugo mučiti pojedince pa će tako krasiti brojne stihove i inspirirati pjesnike, kao što je to i bio slučaj otkad je stiha i pjesme. Naravno, nisu sve pjesme iz ovog ciklusa tužnog tona i depresivne atmosfere što će dokazati neke od odabranih pjesama za interpretaciju i potvrditi će već bezbroj puta spomenutu činjenicu, a to je raznovrsnost Popadićeva opusa.

Besmrtna *Ča je život vengo fantazija* nazvana je “*vrhuncem dalmatinske šansone*“ ako je suditi po Zlatku Gallu (Kovačić 2003: 5). Osim izvrsnog teksta, takvu ju je učinio i glas Olivera Dragojevića. Od ove pjesme učinio je ono što je najbolje znao – priču. I to ne bilo kakvu priču, ona propovijeda o sitnom puku, siromašnom zaljubljenom paru. Tematika života provlači se kroz povijest književnosti i pjesništvo još od njenih najranijih dana, te od same antike, kroz sve nacionalne književnosti sve do današnjeg dana. Može ju se tako slobodno nazvati i vječnom temom pjesništva. Ako ubacivanje protagonista, tj. likova i nekakve manje fabule i nije dozvoljeno u poetici, Momo svakako krši to pravilo što ga dodatno čini posebnim i osebnim te ga izdvaja iz “mora“ autora. On tako na samom početku pjesme započinje stihom: “*To je bilo ka u priči...*“ (Popadić 2003: 86). Među Splitsanima dobro poznati Roko i Cicibela rastu u svojoj ljubavi u kojoj nije uvijek sve bilo divno i bajno, gdje god je bilo i svađa, ali sve je to sastavni dio života ljudi koji se vole. Pjesma je namijenjena glazbenom izvođenju, pa tako sadrži i refren i ponavljanja nekih stihova. U njemu je opet sadržan i sam naslov pjesme kao nekakva potvrda glavne misli koju nosi. Stih je slobodan, ali s povremenom i nestalnom rimom. U riječi “vengo“ autor očito

namjerno izmjenjuje riječ nego, kako je i u duhu starog splitskog govora. Nadalje, mnogo se koristi aliteracijom palatala, ponajviše č i š, što čini poseban ritam. Osim toga koristi aliteraciju i u ostalim stihovima, raznovrsnim primjerima. Mogu se naći i određene dalmatinske riječi koje obogaćuju osim hrvatskog jezika i samu pjesmu, a to su primjerice fantazija, anarkišt, jemati, kompanje, lustra, friškina, jubav, rašpa, gajeta, beštimje i ostale. Također se u jednom dijelu refrena koristi velikim tiskanim slovima kako bi dodatno naglasio važnost vodeće misli i služi se trotočjem kako bi natjerao čitatelja da se zamisli nad tim riječima. Koristi se i ostalim interpunkcijskim znakovima kako bi naglasio stanke. Učestalo je i opkoračenje te prenošenje misli iz jednog stiha u drugi. Nešto rjeđe se pak koristi metaforama, ali su ipak zastupljene, mada padaju u drugi plan budući da je pjesma uvelike “životna“ i realna. Stihovi su ujedno i poučnog karaktera, oni slave život, progovaraju o njegovim usponima i padovima, pobjedi ljubavi i ostalim pomalo patetičnim, ali uvijek jednako krasnim temama s kojima se lako može poistovjetiti bilo tko. Najoriginalniju i najbolju definiciju već mnogo puta spomenutog života, dao je sam pjesnik stihom: “*Šaka suza, vrića smija...*“ (Popadić 2003: 86). Drugim riječima, čovjek se zapita što li je život bez mrvice tuge i suza, te malo više smijeha. Ona nadalje tjera čitatelja da razmišlja o velikim pitanjima i sudbini čovjeka. Moglo bi se tako reći da je donekle didaktičke naravi. Kraj pjesme ujedno biva i predivan zaključak: “*sve je prošlo poput dima: / vrime metlon sve pomete.*“ (Popadić 2003: 87).

Najlipše te gubi oni što te gubi je kao i nekolicina pjesama do sad napisana 1985. godine. Melankolično opjevava prolaznost ljubavi i međuljudskih odnosa. Na vrlo realan i blizak način opisuje kraj ljubavi, živopisno ubacujući tj. spominjući “grube riči“. Bolni rastanci nisu neuobičajena tematika u lirici. Prisutno je retoričko pitanje u više stihova te zapitanost subjekta nad odnosom s njegovom dragom. Pjesnička slika zime koja je već stigla unosi tu hladnu, distanciranu notu o odnosu dvoje voljenih. Gotovo molećivo je doziva nazad, tvrdeći da se svaka bura ili nevolja kad-tad smiri te joj savjetuje da “*zaboravi jade, / sve su to monade*“ (Popadić 2003: 11). Svjestan je da je polagano gubi, da mu klizi iz ruku, ali ne miri se sasvim s tom činjenicom. Lirski subjekt se obraća drugoj osobi i gotovo vapajem zapitkuje: “*Zašto uvijek bižiš, / zašto uvijek pritiš, / nemoj vrime gubit / provajmo se jubit!*“ (Popadić 2003: 11).

Imala je lijepu rupicu na bradi, također iz 1985. godine, pomalo podsjećajući na Shakespearea i njegov čuveni sonet opisuje predmet svog divljenja. Odmah na početku kazuje kako nije najljepša žena koju je ugledao, ali jest najposebnija. Tome svjedoče stihovi poput: “*Nije bila osobito lijepa / ali nije bila kao druge / pa je ljubav kao uvijek slijepa / zbog nje razne prelazila pruge.*” (Popadić 2003: 38). Ona dakako nije njegova prva ljubav, ni posljednja, ali će po svojoj osobnosti i općepoznatoj i opjevanoj rupici na bradi ostati zapamćena. (“*Nije bila osobito luda / ali ja sam dizao taj prosjek / činio sam zbog nje razna čuda / milovao i prije i poslije.*”) (Popadić 2003: 38). Čini ju predivnom i ujedno sasvim jednostavnom ljubavnom pjesmom koja svjedoči da je savršenost u nesavršenosti, da je ljepota u oku promatrača te na jedan naivan, infantilni način piše o prošloj mladenačkoj, zanesenjačkoj ljubavi. Posebno preneseno značenje krije se u stihovima kao što su “*znala je da grebe znala je da gladi*” i “*znala je da prede znala da se svadi*” (Popadić 2003:38), aludirajući tako na usporedbu žene sa mačkom. Kao što to nalaže stereotip o ljutim i nervoznim dalmatinskim ženama, on navodi da njegova draga nije bila najnježniji stvor i da se ljutila “*u nekakve sate*” (Popadić 2003: 38).

Još jedna u nizu tužnih ljubavnih priči koja svjedoči o neuzvraćenoj ljubavi je *Kad bi samo jubit znala* iz 1998. Njegova agonija se proteže kroz niz godina, on je petrarkistički ustrajan u svojoj namjeri i osjećajima. Strpljivo čeka da mu se odazove i vrati, iako je i sam svjestan svojih grešaka kojima je otjerao ljubav.

Refren stoga glasi:

Kad bi samo jubit znala
ti bi meni odmah dala
jednu noć i malo duše
dok se drugi u snu guše
kad bi samo ljubiti znala
ti bi meni odmah dala
cjelov blag i toplu ruku
pa neka se drugi tuku. (Popadić 2003: 39).

Nada ne zamire ni u posljednjem stihu, ali ona je utišana kao plamičak i lirski subjekt tješi samog sebe i umjesto da zbori nešto poput “možda ćeš mi ipak doći“ on govori: “*ti ćeš meni ipak doći*“ (Popadić 2003: 39), varajući tako samoga sebe.

Dozu romantike također kriju stihovi *Pazi da ne nazebeš* (1983.). Prvotno upozorenje nije nimalo oštro već baš naprotiv, nježno je i gotovo prijateljski izrečeno. Rastanci nikada ne bivaju jednostavni, i kada napuštamo brinemo za onu drugu stranu jer to je ljudski. Pomalo parunovski u mislima skrbi za nju poručujući joj da ode, uzme sve i pazi na sebe. Naslov pjesme ujedno je i metafora te želja da ju zaštiti od sebe, ali i vanjskog svijeta. U prekrivenom značenju želi da se pazi općenito, a na kraju krajeva i same hladne zime. U želji da ostane muški jak odbija pokazati svoju slabu stranu i nemoć te mu se oči tobože magle zbog dima u prostoriji. Pjesma završava na sljedeći način: “*Idi sad / napusti sve i odlazi / idi sad / zbog dima ova suza je / idi sad / još malo pa zima će / i pazi da ne nazebeš*“ (Popadić 2003: 52).

Još jedna od pjesama kojoj je na pozornici udahnula život Jasna Zlokić, 1984. godine, je *Pusti me da prođem* koja postaje mnogo značajnija pjesma ako je čitatelj upoznat s činjenicom kako se u gradu Splitu u samom epicentru Dioklecijanove palače krije jedna sasvim malešna uličica koja nosi isto ime, te je nemoguće da dvije osobe tuda prođu u isto vrijeme. Tako se jedna osoba treba odreći prolaska tj. pričekati na mjestu u korist one druge, kako bi na koncu oboje uspješno tuda prošli, svako u svom smjeru. Kao i bezbroj puta do sad, Popadić opjevava skitalačku narav jednog ljubavnika i žali ovog drugog koji stoji u mjestu i gotovo poput Penelope vjerno čeka povratak. No, dalmatinska opjevana Penelopa se ne miri sasvim sa svojom sudbinom već prigovara, buni se. Lirski subjekt je smiruje i oboje znaju da se takva narav neće promijeniti, ali će se definitivno uvijek vratiti na svoj početak, svome domu tj. njoj. Jedna od strofa glasi: “*Tramvaji neoni, prozore nam sijeku / ja umorno sjedim, tebi suze teku / nemoj ispočetka, ne pitaj me ništa / znaš da nisam brod, od jednog pristaništa*“, a veoma slična sadržajem i mišlju biva posljednja: “*Tramvaji neoni, prozore nam sijeku / i ja sam bjegunac, tebi suze teku / povjeruj mi malo, pusti me da prođem / znaš da poslije svega, opet tebi dođem*“ (Popadić 2003: 59).

Isti izvođač iste godine prezentira pjesmu *Ne znam koji vjetar puše*. Uvelike je slična prethodnoj pjesmi, no puna je kontrasta poput dolaska i odlaska. Neizvjesnost se može osjetiti u stihovima, jedna osoba čeka, jedna osoba odlazi pa se vraća, i tako sve u krug. Ovoga puta je Ona pomirena sa situacijom i duhom svoga dragoga iako je pitanja guše i more je nemirni snovi zbog kojih budna i iscrpljena dočekuje jutro umjesto njega. Najpoznatiji dio pjesme biva: “*I ne znam koji vjetar puše / što će s nama biti sutra / pitanja me stara guše / pa ne spavam sve do jutro*“ (Popadić 2003: 60).

Intimniju *Reci mi tiho, tiho* izveli su Novi Fosili 1979. godine, a za njih je Popadić najviše i pisao. Ona sadrži u osam neujednačenih strofa različite glasovne figure kao što su asonanca koja je vidljiva već i u samom naslovu, zatim aliteracija (“*Šapni mi tiho, šapni mi najtiše*“) (Popadić 2003:62). Anafora se provlači kroz cijelu pjesmu (“*Reci mi... / Reci mi..., Samo ja... / Samo ja..., Pričaj mi... / Pričaj mi...*“) (Popadić 2003: 62), a sintetički paralelizam se stapa s gradacijom u primjerima kao što je “*tiho najtiše*“ (Popadić 2003: 62). Upravo gradacijom pjesnik želi istaknuti povjerenje i naglasiti nježnost. I u ovoj pjesmi je vidljiva evokacija djetinjstva i majčine brižnosti, ali protkana mediteranskim motivima poput luke kao sigurnog pristaništa: “*Kad poželiš opet / Djetinjstvo u luci / Miris toplog kruha u majčinoj ruci / Reci mi to tiho, reci mi najtiše / Samo ja ću čuti, ja i nitko više*“ (Popadić 2003: 62).

U izometričnim dvanaesteričkim katrenima, što je neobično za ovog pjesnika, iznio je pjesmu *Tonka*. Izdana je 1981. godine. Korčulanima, Splićanima i ostalom bližem puku je poznato da je posvećena njegovoj ženi, Tonki Čović-Popadić. Nastala je spontano i prirodno, kako je to bio slučaj s većinom njegovih djela. U jednoj u nizu boemskih noći nazvao je svoju ženu i krenuo joj pjevati. Simpatičnost cijele legende leži u činjenici kako čuvena Tonka nije mogla izgovoriti slovo r, pa se pjesnik poigrao i tada nesvjesno iskoristio aliteraciju stihom “*Tonka, reci cvrčak, Tonka, reci more*“ (Popadić 2003: 75). Specifičan način na koji je Popadić umio od malih, svakodnevnih i prostih stvari načiniti čuvene dubokoumne metafore svjedoče stihovi “*u mraku se žari jedna cigareta / kao svjetionik na početku svijeta*“ (Popadić 2003: 75). Brojna ponavljanja u tekstu pojačavaju intimnost, a pjesnik zapitkuje Tonku gdje luta u mislima dok joj on “*ljubi rame*“.

Posljednja dva stiha na suptilan i predivan način uokviruju čitavu pjesmu:

Sebična ne budi, sve moje, sve moje,
ne kradi mi jastuk, jastuk je za dvoje
Tonka budi ista, budi takva čudna
samo budi blizu i još malo budna.

Tonka, reci cvrčak, Tonka, reci more
brzo nešto reci da ne bude gore
pogledaj, po zidu igraju se sjene
Tonka, dođi bliže, privij se uz mene. (Popadić 2003: 75).

Pjesmu *Košulja plava* u originalu izvode čuveni Novi Fosili, ali preradila ju je i grupa Šajeta, a datira još iz 1981. godine. Opjevana je na račun istinitog događaja, ovoga puta ne Popadićeva već Rajka Dujmića, poznatog pjevača i njegovog dugogodišnjeg prijatelja. Radilo se zapravo o majici, ali zbog zahtjeva i politike stihoklepstva te muzike, Popadić je riječ majica spretno zamijenio košuljom. Obogaćena pjesnička slika plave košulje, glavni je motiv i spominje se od samog početka pa do kraja, a u lirskom subjektu budi osjećaje i uspomene na prošlost. On gotovo može opet dodirnuti, osluhnuti i osjetiti davnu ljubav. Na taj način pisac u ponešto zatomljenijem smislu stvara spoj svih tih osjetila tj. sinesteziju.

Neki od stihova su:

U najdaljem kutu moje sobe
uvijek me srce tiho zazebe
kada u moru čudnih stvari
nađem jedan dio tebe“

...

Tvoja košulja plava
nek' me sjeti nek' miriše
košulja plava
nek' umjesto tebe diše
sad kad' te nema
nek' uz mene spava

jedino tvoje što imam
najdraža košulja plava.

...

Ponekad dugo, dugo je ljubim
ponekad čvrsto, čvrsto je stisnem
mjesto tebe, umjesto tebe
ponekad samo, samo vrisnem (Popadić 2003: 76).

Balada *Ključ je ispod otirača* (1981.) započinje bajkovito te govori kako je svaki ljubavni početak sretan i jednostavno divan. Već u idućoj strofi nailazi se na prepreku, ali i dalje teče i "*Traje priča neobična skliska*" (Popadić 2003: 80). Vrijeme drobi ljubav, a naslov pjesme se iz nježne metafore pretapa u nešto suroviju, u prenesenom značenju činjenice kako ovo dvoje ljudi nema više međusobnog kontakta. Sretno nesretna posljednja strofa pripovijeda o tome kako je kraj ipak sretan, ali ta sreća će se pronaći u nekom novom tko će naići jer kako god bilo, ljubav uvijek odnosi pobjedu i ima zadnju riječ. Radilo se o novoj osobi ili pak o pomirenju, par će kako tako pronaći zajednički jezik. Popadić često pjeva o odlascima i povratcima, pogotovo jednog od ljubavnika, aludirajući pomalo i na vlastiti život, te više od toga o neizvjesnosti i zapitanosti lirskih subjekata nad tim istim pitanjima. Takvo što je primjerice vidljivo u strofi: "*Ne znam kad ću i da l' ću doći kući / al' imaš voća i kolača / jastuci su čisti vrući / ključ je ispod otirača*" (Popadić 2003: 80). U istim stihovima je vidljiva i briga ovog koji čeka povratak voljenog ili voljene te podsjećajući na najčišću formu roditeljske ljubavi govori kako ju/ga hrana čeka na stolu, posteljina je spremna, a ključ je, naravno, ispod otirača.

3.3. LIŠINA

Socijalne pjesme progovaraju najčešće o siromašnim sredinama i društvenoj nepravdi. Pjesnik u njima osuđuje politiku i društvo, a Popadić kao i mnogi prethodnici često u takvim pjesmama pribjegava ironiji i sarkazmu kao glavnim adutima u borbi protiv vlasti. Kada je čovjek nemoćan pred višom silom okreće se navedenim figurama kako bi barem zabavio narod, a oružje za takvo što mu biva crni humor. Socijalni tematsko – motivski ciklus će biti najmanje obuhvaćen, no to ne znači da manje vrijedi. Ove mu pak pjesme podosta nalikuju jedna drugoj te je samim tim dovoljno izdvojiti ih tek nekoliko.

Samo ime pjesme *Lišina* (1986.) svako splitsko ili otočko dijete odmah podsjeti na kartašku igru, specifičnu za priobalna mjestašca, briškulu i trešet. Služeći se upravo terminologijom tih dvaju igara, Popadić uspoređuje život s onom najslabijom kartom, kartom koja ne nosi poene. Uvijek u životu nešto čekamo, u prenesenom značenju bi to bio as ili trica (karte koje nose mnogo bodova), pa kalkuliramo kako nadmudriti neprijatelja, kako proći što bezbolnije, kako “prevariti“ život, ali on je nepredvidljiv baš kao i sama igra. Nekad nam ide bolje, nekad gore, “kolo sreće se okreće“. Naslov pjesme se pojavljuje gotovo u svakoj strofi te je naznačen velikim tiskanim slovima kako bi se pojačala važnost tog istog pojma. Kao što je i za očekivati, ova lirska pjesma je puna termina iz navedenih primorskih igara. Život prolazi, a *mac* (špil) se tanji, svi se nadaju da neće baš njihov život proći *lišo i bez punta*, tj. bez boda ili poena. Nepredvidljivi život nekada *udre*, a ponekad *striša* (odnese pobjedu). Uzalud čovjeku svi novci, sva moć i sve “karte“ i *akuže* (tri asa, dvice ili trice istoga zoga koji odnose bodove) ovoga svijeta jer život i sudbina su ti koji odnose pobjedu. Završava je stihovima: “Život ti je ka LIŠINA, / dojde bašton, ni dinari, / vonja ludost i friškina, / igra se i stari. / Imaš karik, zoveš druga, / u toj igri nima skuže, / boja karta sve pošpuga / zalud ti akuže.“ (Popadić 2003: 47).

Popadićev šarolik opus potvrđuju i sljedeće dvije, tematski vrlo slične pjesme: *Gastarbajterska* (u izvedbi rock grupe Metak, 1978. godine) i *Vlaška balada* (1977.). Bilježio

je sve što vidi oko sebe, ali i ono što se njemu osobno događa. *Gastarbajterska* pjeva o onoj strani, o životu radnika iz inozemstva, koje njihovi državljani ne vide. U kontrastu su nostalgija za rodnim krajem i taj drugi kraj svijeta kojem moraju sada pripadati, a odlazak im biva sveden na očekivanje povratka i tako sve u krug. Prisutna je gomila nabiranja kao i uzastopne anafore u obliku očajničkog pitanja bez upitnika: “*Gdje*“ (Popadić 2003: 42). Ovo pitanje završava usklikom što daje posebnu valutu cijelom nizu anafora. Isto tako se uzastopce spominje kako su otišli u nepoznatu daljinu što zadaje ustaljeni ritam njihovih života. Krvav je to život, a Popadić odlučuje iznijeti ovu neispričanu priču. Ritam pjesme je užurban, baš kao i njihova pokretnost, živci i stil života kojem su pribjegli, a ne zadovoljava ih. Neki od sjetnih, nostalgijom ispisanih stihova su: “*Naši doma uopće ne slute / koliko smo u snu kuću zvali. / Grizu magle i kiše nas škrope, / kojekakvo raznosimo smeće, / Na znoju našem rastu Europe / radimo ono što drugi neće.*“ i “*Nadamo se da će jedne zore / pred očima puknuti ravnica, / pred očima modriti se more, / da će suza kanuti niz lica.*“ (Popadić 2003: 43).

Godinu ranije (1977.) izlazi *Vlaška balada*, a govori o već poznatoj temi, o preobrazbi ljudi sa sela, planine u gradske kalupe. Doživljavaju životnu promjenu, nekolicina ih stasa u neke nove ličnosti. Popadić, nezasitan ironije, pomalo se izruguje takvim nastojanjima budući da takvi ljudi najčešće bivaju nepismeni ili polupismeni. Nema strofa, pa pjesma biva astrofična, ali prisutna je unakrsna rima. U kontrastu su stavljeni veliki pojmovi poput života i smrti. Spominje i “*nedaleko nepoznato more*“ te tim stihom uspješno sažima ono što seljacima predstavlja preobrazba gradskog života, jer ono je njima blizu, ali im opet biva strano bez obzira na tu činjenicu. Dio pjesme “natopljen“ ironijom biva: “*Mi smo došli iz raznih planina / u to mnoštvo najvažnijih stvari / gdje smo cijeli život podstanari. / Postali smo sasvim drugi ljudi / puni mana i nekih vrlina / premalo nas koječega čudi / i sve rjeđe sjedimo kraj vina / budimo se uvijek poslije zore / na balote igramo popodne*“ i “*Skupili smo nečuvena znanja / o životu i, zna se o smrti / sa prilično mučnih okapanja / saznali smo da se zemlja vrti.*“ (Popadić 2003: 44).

U pomalo ludističkom stilu, van svih navedenih kategorija našla se rock pjesma *Da mi je biti morski pas*, grupe Metak (1980.). Motiv morskog psa, klasične podvodne “beštije“ i nemani tipičan je dalmatinski simbol za opasnost. Dok mnogi pjevaju o predivnim nedostižnim bijelim galebovima koji lete zrakom, Popadić svjesno uzima ovu zvjerku i

pomoću nje u stilu brojalice na zabavan način nagomilava i nabraja što bi sve radio da je baš on privilegiran biti taj grabežljivac. Pjesma vrvi asonancijom i aliteracijom, gotovo je ima u svakom stihu. Gradaciju tvori u stihovima kao što je “*jedan dan, jedan sat, jedan tren*“ (Popadić 2003: 67). Glavna stilska figura biva ipak hiperbola, budući da nabranja odlaze daleko.

Kako bi se što bolje doživio ritam, koji je ključan za čitavu pjesmu, ona je prikazana u cjelosti:

Da mi je biti morski pas
Bar jedan dan, jedan sat, jedan tren
Biti morski pas.

Imao bih lijepe ralje
Plivao bih dalje, dalje
Pratio bih ledolomce
Čekao bih brodolomce
Gutao bih sve od reda
Ribe, zvijezde i torpeda
Kante, barke, razglednice
Plutače i podmornice.

Da mi je biti morski pas
Bar jedan dan, jedan sat, jedan tren
Biti morski pas.

Imao bih oštre zube
Za konzerve i za tube
Ronio bih nemilice
Ispod neke kobilice
Gutao bih sve od reda
Ribe, zvijezde i torpeda
I bio bih na sve spreman
Kao prava morska neman.

Da mi je biti morski pas

Bar jedan dan, jedan sat, jedan tren

Biti morski pas. (Popadić 2003: 67).

4. ZAKLJUČAK

Stihotvorac poput Momčila Popadića suviše je zanemaren u povijestima hrvatske književnosti te biva bačen u zaborav baš poput mnogih drugih njegovih prethodnika, ali i suvremenika. U antologijama ga nema gotovo nikako, ali ovakvo ime se ne smije tek tako pokopati i baciti među druge neostvarene pjesnike. Perfekcionista u njemu se nerijetko budio, a kao svojevrsan argument za to pokazuje činjenica kako je stalno pitao suprugu za mišljenje, doradivao je pjesme i nije lako odustajao. Drugim riječima, težio je savršenstvu, a dokaz za takvo što je upravo opus koji je ostavio za sobom. Ovaj Mediteranac stvara za običan puk te mami pažnju svakom onom čovjeku koji i sam voli svoje korijene od kojih je potekao, svoje malo mjesto i svoju mirnu luku. Čitale su se i na koncu pjevale s jednakim žarom i kada su nastale, pa tako i sve do današnjeg dana, prenoseći se s koljena na koljeno, generacije na generaciju, njih voli i “staro“ i “mlado“. Nisu svi njegovi stihovi uglazbljeni, ali dobar dio su komponirala različita velika imena hrvatske glazbene scene te su tako ostavili Popadića u sjeni njihove fantastične izvedbe. Pjesme je stvarao s divnom lakoćom, apsolutno neusiljeno. Posebno ih krase jednostavan stil kao glavna značajka, a teme je birao jednako spretno, vraćajući se najčešće mediteranskim elementima. Priče koje u sebi kriju su naime svakodnevnica koja okružuje malenog dalmatinskog čovjeka pa je teško da se ne ušuljaju u srce svakog splitskog ili korčulanskog “diteta“. Nisu nepoznate ni anegdote poput one kako mu je inspiracija dolazila odjednom, kao svojevrsno prosvjetljenje, pa je tako nerijetko grabio stolnjake, salvete i bilo što što bi mu se našlo pod rukom, sve u korist pjesme i jake želje da mu ta ista ne ispari iz glave. Nakon “plovidbe“ kroz pjesništvo mediteranskog poete kao što je to bio Pope za zaključiti je da je taj čovjek ispunio svoju ulogu u povijesti hrvatske književnosti te je živio za stvaranje i htio je za života samo jedno – pisati, pisati i pisati.

5. SAŽETAK

U završnome radu nastojalo se prikazati opus i pjesništvo Momčila Popadića, mediteranskog pisca i autora brojnih popularnih balada i šansoni. Najviše stvara u okrilju popularno – kulturnog modusa te uvodi gotovo sve elemente značajne i karakteristične za mediteransko pjesništvo. Odabrane su reprezentativnije i značajnije njegove uglazbljene pjesme, te su svrstane u tri odvojene kategorije, najviše na osnovu vrste i tematike same pjesme. Spomenute krugove čine misaoni ili refleksivni, ljubavni te socijalni ciklus.

Ključne riječi: Momčilo Popadić, mediteransko pjesništvo, balade, šansone, popularno - kulturni modus

The poetry of Momčilo Popadić

In the final work, an attempt was to present the oeuvre and poetry of Momčilo Popadić, a Mediterranean writer and author of numerous popular ballads and chansons. It mostly creates in the auspices of the popular – cultural mode and introduces almost all the elements significant and characteristic of Mediterranean poetry. More representative and significant of his musical songs were selected and were classified into three separate categories, mostly based on the type and theme of the song itself. These circles are thought or reflexive, a love cycle and a social cycle.

Key words: Momčilo Popadić, Mediterranean poetry, ballads, chansons, popular – cultural mode

6. LITERATURA

1. Anić, Vladimir. 2006. *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi list
2. Braudel, Fernand. 1998. Napokon: Mediteran. *Vijenac*, 12, 40.
3. Fiamengo, Jakša. 2009. *Momčilo Popadić Popa – pjesnik na laku dobu*. <https://www.slobodnadalmacija.hr/kultura/clanak/id/76872/momcilo-popadic-popa--pjesnik-na-laku-dobu>. Pristupljeno 26. rujna 2019.
4. Jergović, Miljenko. 2012. *Momčilo Popadić, povijest jedne pjesme*. <https://www.jergovic.com/ajfelov-most/momcilo-popadic-povijest-jedne-pjesme/>. Pristupljeno 26. rujna 2019.
5. Sorel, Sanjin. 2003. *Mediteranizam. Mediteranizam tijela*. Zagreb: altaGama, str. 12-18.
6. Šarac, Damir. 2013. *Svoju zvizdu slidin*. Split: Slobodna Dalmacija d.d.
7. Kljaković Braić, Tisja. 2015. *U malu je uša đava*. Zagreb: Znanje
8. Knežević, Sanja. 2013. *Mediteranski tekst u hrvatskom pjesništvu*. Zagreb: Naklada Ljevak
9. Kovačić, Srđan. 2003. *Šankconijer / Momčilo Popadić Pop*. Split: Slobodna Dalmacija d.d.
10. Milanja, Cvjetko. 2003. *Hrvatsko pjesništvo od 1950. do 2000., III*. Zagreb: altaGAMA
11. Popadić, Momčilo. 1984. *Finski nož*. Split: Mogućnosti
12. Popadić, Momčilo. 1969. *Igračke mutnog uma*. Split: Vidik
13. Popadić, Momčilo. 1975. *Sunce šafranove boje*. Split: Nakladni zavod Marko Marulić